

9. Грива О. А. Толерантність молоді у полікультурному середовищі: монографія. К. : Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2007. 275 с.
10. Дроздецкая И. А. Исследование толерантности в подростковой среде как ориентир для моделирования внеурочной деятельности школы. *Вестник Томского государственного педагогического университета*. 2012. Вып. 11 (126).
11. Монахова М. Педагогическое проектирование – современный инструмент дидактически исследований. *Школьные технологии*. 2001. № 5 С. 5–7.
12. Орлов А. Б., Шапиро А. З. Психология толерантности: проблемы и перспективы. *Вопросы психологии*. 2006. № 3.
13. Сисоева С. О. Теоретичні і методичні основи підготовки вчителя до формування творчої особистості учня : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». К., 1997. 532 с.
14. Якса Н. В. Міжкультурна взаємодія суб'єктів освітнього процесу: навчальний посібник. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 312 с.

Лосєва Н. М., доктор пед. наук, професор,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна

СТРУКТУРА Й ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ІСПАНІЇ

Можливості професійного ринку Європи загалом й Іспанії зокрема актуалізують інтерес студентської молоді і викладачів до системи європейської освіти. Нам вдалося вивчити зсередини систему освіти Іспанії і наразі маємо можливість презентувати результати цього дослідження.

Система освіти Іспанії включена до загальної освіти європейських держав і має як державні, так і приватні заклади освіти. Вона складається з чотирьох основних етапів: дошкільна освіта – Educación Infantil (від 0 до 6 років); початкова – Educación primaria (від 6 до 12 років); середня освіта: обов'язкова середня Educación secundaria obligatoria – ESO (з 12 до 16 років) та бачійерато – El Bachillerato – (з 16 до 18 років); вища освіта.

Дошкільна освіта Escuela infantil у перші три роки (Jardin de infancia) нагадує наші ясла, а з трьох років діти вже відвідують школу (Escuela de parvulos) на кшталт нашого дитячого садочка, де отримують навички соціалізації та необхідну підготовку до початкової школи.

Базова освіта є обов'язковою в Іспанії й охоплює дітей від 6 до 16 років. У початковій школі (*Educación Primaria*) навчаються діти від 6 до 12 років і педагог докладає максимум зусиль, щоб навчання було спрямоване на актуалізацію самоідентифікації та самореалізації особистості дитини [1, с. 12]. Зауважимо, що ці перші 5 років діти мають лише одного вчителя, який добре знає кожну дитину і слідкує за її розвитком. Діти вивчають іспанську мову, літературу, офіційну мову автономії, математику, природу, іноземну мову, права людини, фізичну культуру, малювання, музику тощо. Початкова школа зазвичай є окремою спорудою і не має спільної будови з середньою школою. Цікаво, що у початковій іспанській школі часто пишуть не ручкою, а олівцем, оскільки так легше виправляти помилки. Атмосфера у школі не напружена, дітям задають мало домашніх завдань, які вони часто встигають виконати ще у класі. Підручники зазвичай зберігаються у школі і діти беруть їх додому лише у разі підготовки до контрольних робіт.

Середня базова обов'язкова освіта – *Educación Secundaria obligatoria* – призначена для дітей віку від 12 до 16 років. На цьому ступені освіти викладають вже різні педагоги і програма навчання містить як загальні базові предмети, так і предмети за вибором, водночас надаються основи професійної підготовки у певній галузі. Навчальні предмети мають чітко виражену практичну орієнтацію, а при викладанні використовуються комп'ютерні технології, ігрові та проєктні форми навчання [2]. Зауважимо, що будь-який курс середньої освіти дитина може повторити, якщо не отримає необхідних балів з трьох чи більше предметів. І це не ганебна, а звична практика. Ті ж діти, які мають бал нижчий за мінімальний за двома предметами, переходять у наступний клас, але додатково працюють влітку і на початку року мають позбутися боргів та отримати необхідні бали.

Оцінювання досягнень учнів відбувається за десятибальною шкалою за триместрами. Перший триместр починається у середині вересня і закінчується 22 грудня, другий триместр – з 7 січня до *Semana Santa* (Великодня), і третій – починається після Великодня і продовжується до 20 червня.

Після закінчення середньої базової освіти учням видається свідоцтво про базову середню освіту і вони обирають один з двох шляхів: або продовження навчання на програмі *Bachillerato*, або вступ до професійного коледжу (*Formación Profesional*). Програма *Bachillerato* розрахована на 2 роки, призначена для учнів від 16 до 18 років і спрямована на їх підготовку до вступу в університети. У цей період учні розподіляються на класи з поглибленим вивченням предмета, необхідного для подальшої спеціалізації.

Зазвичай школи пропонують такі напрямки *Bachillerato*: природничі науки, гуманітарні та соціальні науки, технології, мистецтво. Після завершення цього

циклу навчання учні складають іспит *Selectividad*, який також є і вступним іспитом до вищого навчального закладу. Ті учні, я отримують вищі бали, мають більше можливостей обрати престижні спеціальності і найкращі навчальні заклади.

Заначимо, що для вступу у деякі університети недостатньо лише дворічної підготовки *Bachillerato* й необхідною є ще додаткова річна підготовка (*COU*) – курс, орієнтований на конкретний університет (на кшталт наших підготовчих курсів при університеті). Зазвичай ці курси необхідні для вступу у медичні, математичні заклади вищої освіти. Прохідний бал в університет залежить від кількості місць на спеціальності і поданих заяв.

Зауважимо, що з усіх спеціальностей найбільшим попитом користуються гуманітарні і суспільні науки, їх обирають близько 40 % абітурієнтів. Майже стільки ж випускників обирають медицину. Технічними науками зацікавлені лише 14 % студентів.

В Іспанії є державні і приватні вищі навчальні заклади, але усі вони платні і навчання в них відрізняється розмірами оплати. За рік навчання у державному вищому навчальному закладі треба сплатити 700–1 000 євро, а у приватному закладі річне навчання коштує 5 000–15 000 тисяч євро. Існують дві форми навчання: денна і для тих, хто працює або отримує дві вищі освіти (навчання у другій половині дня 3–4 рази на тиждень).

Вища освіта Іспанії має три цикли навчання, кожен з яких завершується іспитом та присвоєнням відповідного ступеня. Перший цикл навчання протягом трьох років – *Diplomatura* – передбачає отримання кваліфікації *Diplomado* та еквівалентний освітньому ступеню Бакалавр. Другий цикл – *Licenciado* – продовжується 2–3 роки й еквівалентний програмі магістратури. Третій цикл вищої освіти *Doctorado* передбачає навчання протягом трьох років і еквівалентний нашій докторантурі. Обов'язковою умовою вступу на цю програму є успішне закінчення двох попередніх циклів навчання.

Зауважимо, що всі університети Іспанії є автономними: вони самостійно формують програми навчання, передбачаючи обов'язкові дисципліни та предмети за вибором. Навчальний рік поділений на два семестри: з середини вересня до середини грудня і з середини лютого до кінця травня.

Цікаво, що в Іспанії близько 50 державних університетів і 10 приватних, у яких навчається більше 1,5 мільйона студентів на майже 47 мільйонів населення країни. Порівнюємо з нашою країною, де близько 280 вищих навчальних закладів, і замислюємося ... «чи це правильно?».

У систему освіти також інтегрована система освіти для дорослих (*La Formación Profesional, FP*): мовні школи, художні, прикладного мистецтва тощо. За якістю освіти в усіх навчальних закладах Іспанії слідкує Національний

університет якості й оцінювання (Instituto Nacional de Calidad y Evaluacion), який публікує щорічні звіти щодо різних освітніх установ.

Підкреслимо, що освіта Іспанії характеризується поєднанням багатовікових традицій та інновацій різноманітних навчальних програм. Освітня система Іспанії відповідає усім європейським освітнім стандартам, дипломи іспанських університетів визнаються у всьому світі. Іспанською мовою розмовляє близько 330 мільйонів людей у понад двадцяти країнах світу. Отже, іспанська освіта є досить перспективною і потребує більш глибоких подальших досліджень наших учених.

Список використаних джерел

1. Лосєва Н. М. Самореалізація викладача куратора: навчально методичний посібник. Видання 2-е, перероблене. Донецьк : ДонНУ. 2004. 227 с.
2. Losyeva N. Game Frame of Reference as a of Preconditions for Students and Teachers Self-Realization. *Journal of Research in Innovative Teaching*. Publication of National University. Volume 2. Issue 1. March 2009. La Jolla, CA USA.

Медведєва Д. О., здобувач вищої освіти,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна

ПРОБЛЕМИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Педагоги різних часів та національностей висловлювати свої думки щодо морального виховання по-різному. Витоки щодо моралі людини прослідковуються ще із давньої Греції. Це можна побачити в словах Аристотеля: «Морально прекрасною називають людину досконалої гідності... Адже про моральну красу говорять з приводу доброти: морально прекрасним називають справедливу, мужню, благородну, яка взагалі володіє всіма добротою» [5]. Ф. Ніцше вважав: «Бути моральним, етичним – означає бути покірним давно встановленому закону чи звичаю». «Мораль – це перевага людини перед природою» [5].

Проаналізувавши наукову літературу, можна побачити, що вперше про мораль згадується ще із початком розвитку суспільства. Основну роль у появі моралі відіграла трудова діяльність людини, адже без взаємодопомоги, без чітко визначених обов'язків для кожного людина не змогла б протистояти природі. Мораль є певним регулятором взаємовідносин між людьми. Моральне